

Maandag 25 oktober 1915 – ochtendeditie

De terechtstelling van Edith Cavell.

Brussel, 24 oktober. (Wolff) Daar de buitenlandse pers de veroordelingen en strafvoltrekkingen wegens krijgsverraad vals en overdreven voorstelt en in het Engelse Hogerhuis de zaak van Edith Cavell ter sprake is gebracht, moge hier de toedracht nog eens overeenkomstig de feiten uiteengezet worden. De veroordeelden in het grote proces hadden maandenlang dienstplichtige Belgen aangeworven en Franse en Engelse deserteurs met de medewerking van vele handlangers voortgeholpen, waarbij etappen waren ingericht. De gouverneur-generaal heeft herhaaldelijk tegen die werkzaamheid gewaarschuwd en herinnerd aan de onvermijdelijk strenge straffen die daarop stonden. De veroordeling van de schuldigen in de openbare terechtzitting volgens recht en wet was gegrond op de bepalingen van het rijksstrafwetboek en het militaire strafwetboek nopens krijgsverraad en spionage. Geen bijzondere wet voor België, geen zogenaamd oorlogsgebruik is bij de totstandkoming van het vonnis toegepast.

De veroordeelden bekenden hun vergrijp en verklaarden, dat zij de strenge strafbepalingen kenden. De Engelse Edith Cavell was het middelpunt van het ontdekte werfsysteem voor de geallieerden. Tegenover de bewering, dat zij uit hoofde van haar beroep het leven van andere mensen op onbaatzuchtige wijze placht te verlichten, verwijzen wij ernaar dat haar kostwinning een bureau voor ziekenverpleging was, waarvan de hoge prijzen alleen door welgestelden te betalen waren.

De voltrekking van het doodvonnis tegen vrouwen is ook in Frankrijk voorgekomen, bv. in maart 1915 te Nancy aan de Duitse Margarete Schmidt, in mei 1915 te Bourges aan de Duitse Ottilie Moss. De

Engelse regering moge zich de wreedheden herinneren, die Kitchener in de Boerenoorlog jegens vrouwen en kinderen beging. Onze vijanden behoeven de rug van hun eigen leger niet te dekken tegen de bevolking van een bezet vijandelijk land en zulke vonnissen niet te vellen en te voltrekken, omdat zij maar weinig vijandelijk land bezet houden.

In het etappegebied.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Zoals hier reeds met een enkel woord vermeld werd, zijn in de laatste weken verschillende plaatsen bestraft, omdat de inwoners weigerden hun door de Duitse overheden opgedragen werk te verrichten. Dit geschiedde met Lokeren, Eeklo en Harelbeke, en nu laatst met Aalst, welke plaats bestraft werd met: sluiting van hotels en koffiehuzen te 7 uur, verbod van op straat te komen na 9 uur, intrekking van alle paspoorten. Te Eeklo kregen de drie schepenen ieder 300 mark boete te betalen, werden soortgelijke verbodsbepalingen als te Aalst uitgevaardigd en werden 24 werklieden (hier metselaars en timmerlieden) met geweld tot de arbeid gedwongen.

Naar aanleiding van deze moeilijkheden heeft de etappe-inspecteur op 12 oktober een besluit afgekondigd, waarbij arbeidsdwang wordt voorgeschreven; het is in hoofdzaak gelijklopend aan het bevelschrift van de gouverneur-generaal, dat op 14 augustus deze zelfde materie voor het bezette gebied kwam regelen, maar vertoont enkele verschilpunten, die juist geschikt zijn om aan buitenstaanders het onderscheid tussen bezet gebied en etappegebied aanschouwelijk voor te stellen. Ik zet daartoe het eerste artikel van beide besluiten naast elkaar.

Besluit van de gouverneur-generaal van 14 augustus 1915, art. 1. Al wie, zonder voldoende grond, weigert te ondernemen of voort te zetten een werk van algemeen belang, dat overeenkomt met zijn beroep en bevolen wordt door een Duitse overheid, zal gestraft kunnen worden met een hechtenis of gevangenisstraf van ten hoogste een jaar. Elke weigering om te werken zal geldig zijn, wanneer zij berust op en toegelaten wordt door het volkenrecht.

Besluit van de etappe-inspecteur van 12 oktober 1915, art. 1. Al wie, zonder grond, weigert te ondernemen of voort te zetten een werk, dat overeenkomt met zijn beroep en bij de uitvoering waarvan het Duitse militaire bestuur belang heeft, bevolen door een der Duitse militaire bevelhebber, zal, zo hij persoonlijk in staat is het werk te verrichten, gestraft worden met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar. Ook kan hij naar Duitsland gedepoteerd worden.

Het feit, dat men zich beroept op zogenaamd tegenstrijdige Belgische wetten of zelf op internationale overeenkomsten, kan in geen geval een arbeidsweigering rechtvaardigen. Inzake de vraag of het opgedragen werk toegelaten is, heeft alleen de commandant recht van beslissing.

Niets. (KVdW)

Brussel, 20 oktober.

Na diep en vast in mijn begrip de overtuiging te hebben gehamerd, dat ik vanochtend beslist voor de krant moest werken, heb ik mij daareven vol moed aan mijn schrijftafel gezet, middenin de wanorde aan boeken en papieren, buiten dewelke ik niet kan en die mij de illusie bezorgt dat ik het werkelijk heel druk heb. Ik zit hier dus, het ongerept blanke papier voor mij, de inktnatte pen tussen de vingers, - in afwachting van de inspiratie ...

Dit nu is niets ongewoons: hoeveel “correspondenties” worden niet aldus begonnen, zonder dat men weet waarheen, zonder dat men een goed omschreven onderwerp voor ogen heeft! Gewoonlijk, meestal, zelfs, komt dat vanzelf: het feit alleen dat men welgemeend neer gaat zitten om zowaar te schrijven, opent automatisch allerlei deurtjes in uw ervaring of in uw onderbewustzijn, ontsluit de schatkamers van uw wetenschap of van uw fantasie, zodat gij doorgaans maar “l'embarras du choix” hebt, en uw keuze gauw genoeg gedaan is. Vandaag echter ... en trouwens ook gisteren ... en trouwens ook morgen ...

Ach, het ligt niet aan ons natuurlijk; het is niet te wijten aan een vermindering van onze opmerkingskracht of aan onze denkvermogens: wij hebben niet opgehouden ze tegen heug en meug in werking te houden, ze door oefening tegen verlamming te weren; want wij willen nu eenmaal niet ondergaan. Het ligt zelfs niet aan de omstandigheden, aan de verarming aan gehalte of betekenis daarvan; want, al hebben ze ons maanden zo aangezogen, dat wij er een tijdlang niet meer tegen konden: wij zijn weer op verhaal gekomen, zij het dan ook met andere klankbodem en onder ander verwerkingsproces. Neen: wat mij heden, hier voor mijn gezellig wanordelijke tafel, met onmacht slaat, en het gisteren deed, en het ook morgen zal doen, is ... dat het altijd hetzelfde wordt, dat het nieuws van gisteren het nieuws van morgen zal zijn, en dat ik u vandaag, hoe ik mijn hersenspijs ook kneed, niets weet te vertellen, dat gij niet reeds kunt weten of raden, en dat overmorgen, hoe ik ook reageer, precies weer hetzelfde zal zijn.

Want welk belang kan het u nog inboezemen, dat het eitje van mijn ontbijt niet minder dan vijfentwintig centiemen heeft gekost, en dat een vriend van mij tien frank heeft betaald voor nieuwe zolen op zijn schoenen? Wel bezit ik een onuitputtelijk onderwerp: de openbare liefdadigheid, die het eveneens is (onuitputtelijk, bedoel ik); maar ik

heb u al zoveel tranen van aandoening doen storten over tegemoetkoming aan zuigelingen en de offervaardigheid van juffrouwen van goeden huize, die op markten en in winkels voor de armen gaan bedelen - en aldus niets dan eindelijk plichtsbefes bewijzen -, dat ik mij schamen zou, nogmaals terug te komen op deze schone noodzakelijkheden, na ze zo dikwijls te hebben geroemd. Heb ik u al verteld dat de kwestie van het dagelijks brood is opgelost, in de zin dat wij er een beetje meer krijgen tegen een beetje minder geld? Maar dat had je immers voorzien? ... Er is, weliswaar, iets, dat u desgevallend kan doen griezelen: de nieuwe strengheid van het Duits bestuur, dat ons letterlijk de dood boven het hoofd hangt om een bete broods aan een verborgen soldaat van een Duits vijandig leger, of vanwege het vuurwapen dat men in een of andere lade mocht vergeten hebben; het Duits bestuur dat het fietsen weer beperkt en ons met inkwartiering bedreigt zo daar nog vliegtuigen over Brussel komen en bommen gooien op de kazernes. Maar wij bezitten, nietwaar, de kracht van onze onschuld; en dan - wij zijn immers lang op alle maatregelen te goed voorbereid om er, bij warmte van ons betoog, uw belangstelling nog levendig voor te kunnen maken ... Zodat ik, bij dat al, nog geenszins weet, waar ik u heden, hoe plichtbewust ik ben, wel over schrijven kon ...

Er moet, naar ik menigmaal las, ergens in een kerk in Spanje - te Toledo, vermits ge het absoluut weten wilt - een koperen grafzerk liggen, met een opschrift waar de Franse literatuur der laatste twintig jaren meer dan eens nogal gemakkelijk filosofische munt uit geslagen heeft, en dat luidt: "Hic jacet ... nihil". (Ik kort het een beetje in, om u al te veel Latijn te sparen, en ook omdat het aldus beter bij mijn inzichten past.) Welnu, stel u voor - voorstelling die niets guitig of verlokkelijk is, maar ook gij moet maar leren zelfs het ergste vlak in de ogen te zien, - stel u voor, dat deze grafzerk het lijk bedekt, het doodgemartelde lijk, het geradbraakte en gevierendeelde lijk van al

de mooie bedoelingen der gezamenlijke dagbladcorrespondenten van Brussel, bedoelingen welke, na zich de vermelde folteringen ter zelfkastijding te hebben opgelegd, te pletter gingen lopen tegen de muur der Onvermijdelijke Herhaling. Wel, zulke verbeelding zou niets buitensporigs vertonen.

En denk nu maar niet, dat ik die huiveringwekkend symbolische voorstelling heb uitgedacht als een onderwerp voor de eerstkomende Prix de Rome in de schilderkunst: ik zie ze daar werkelijk en als tastbaar liggen, al onze mooie inzichten en bedoelingen, de bejammerenswaardige, bloedarme, uitgeputte kinderen van onze goede wil (en bij dat zicht ga ik bijna huilen); ik zie ze in hun afgemartelde en stukgelopen miserie uitgestrekt, die telgen van ons vernuft, die zonen van onze verbeelding ... die Niets zijn, die niets konden worden, omdat zij bij voorbaat ter dood werden opgetekend, omdat zij fataal de vergetelheid in moesten van wat onnodig is, daar men het reeds vroeger gehad en bezeten heeft tot zateid toe. - Hic jacet ... nihil; en ge zult er u te minder om bekommeren ...

In ernst: ook voor ons journalisten, en voor ons vooral gaat ons baantje gebrek lijden aan afwisseling. Waarbij komt, dat de lezer het onbesproken recht heeft, over ons proza heen te glijden, vooral als hij er bovenop ziet staan dat het "niets" is, - al verwittig ik hem, dat hij aldus en door dit feit zijn hoedanigheid van lezer voor een deel verliest. Maar wij, de journalisten, zelfs als wij over "niets" schrijven, wij hebben de arbeid te verrichten, de dan vooral helemaal niet dankbare arbeid van het onder woord brengen; zelfs met de zekerheid, niet te zullen worden gelezen (alle ijdelheid hebben wij immers afgeleerd), hebben wij met de pen in geschifte duidelijk te maken, dat wij inderdaad niets te vertellen hebben; men kan zelfs van ons eisen, dat wij zeggen waarom; en ik ken lieden, die aanmatigend genoeg zijn, om er geschreven excuses bij te eisen. Er

is trouwens nog erger: er bestaan, op al de treden van de maatschappelijke ladder, mensen die, al hebt ge ze verwittigd dat ze van u niet veel verwachten moeten, u toch lezen, ... met de bedoeling op u te kunnen schelden, als ge hun niet oneindig meer biedt dan ze zich van u hadden voorgesteld.

En geloof maar niet, dat ik overdrijf! Kijk: met al de ontleedmesjes van mijn analytisch doorzicht, en verder met de innigste sympathie gewapend, tracht ik de tegenwoordige drijfveren van de handel en wandel van mijn stadsgenoten na te gaan: onmiddellijk krijg ik een briefje waarin men mij "déplorable" vindt, en zegt, "que je n'ai pas du tout compris le caractère du Bruxellois". Daar ik, naar aldus blijkt, de psychologische bal zo erbarmelijk mis geslagen heb, besluit ik tot loutere objectiviteit; ik loop mijn voeten stuk over Brussels straten om te ontdekken van wat aan boertigs of pathetisch de lezers belang kan inboezemen; ik zie - om een echt gebeurd feitje aan te halen - ik zie met eigen ogen, naast een ganse troep mensen om mij heen, die het ook zien, in een winkel die ik noemen kan, bloedrode klerenstof liggen met het opschrift: "teinte nouvelle: ma Jeannette"; ik vind het afschuwelijk; ik zeg het, en ... een jonge dame doet mij de eer aan het een "mauvaise plaisanterie" te noemen. Ziedaar het loon van zoveel waarheidsliefde en plichtsbetrachting. En dan zegt men nog, dat wij alleen reden tot tevredenheid kunnen hebben: wij zijn immers de lichtbakens der openbare opinie ...

Meen niet, dat ik mij kwaad maak. Integendeel, zal ik maar zeggen, want daartoe heb ik mijn mannelijke en vrouwelijke Brusselse medemensen te lief. Ik voeg er zelfs aan toe, dat woede en smaad mij in de hoogste mate interesseren. Zij immers zijn symptomen van een gesteltenis, zo niet van een ziekte, die mij een zeer welkom onderwerp zou zijn, - indien ik mij er zo goed als zeker niet de vermaledijdingen van al mijn Brusselse lezers op de nek door laadde. Maar mag ik mij daardoor laten afhouden van ...?

Ge zijt misschien nog jong genoeg, om u de romans van Jules Verne te herinneren en onder deze "Le docteur Ox". Die dokter, die een snaak is, krijgt op zekere dag de inval, de lucht van het stadje waar hij woont te drenken, te verzadigen met zuurstof. De invloed van zuurstof op menselijk, dierlijk en zelfs plantaardig bestaan kent gij: niet voor niets noemde men ze vroeger in het Fransch: "gaz hilarant". De medeburgers van dokter Ox worden dan ook weldra de uitbundigste mensen der wereld. Zij eten voor vier, en de vruchten die ze gebruiken zijn viermaal zo groot als normaal. Zij drinken voor zes, en de drank smaakt hun zesmaal zo lekker. Grijsaards voelen zich buitensporig jong, en jongeren voelen zich helemaal niet, opgenomen als ze zijn in het wentelende heelal. Er wordt een concert gegeven: de uitvoerders blazen hun instrumenten stuk of zwelgen ze in. Er wordt in een huisgezin gekibbeld: het geschil der Capulets en Montagues is er slappe kamillethee bij. En het mooist van al: niemand die de verandering merkt; alles wordt normaal geacht; en was daar in dat stadje een ... laat ons zeggen, een journalist gekomen, met een(onzichtbaar) masker tegen zuurstof voor, en die zou de mensen aan zichzelf getoond hebben zoals zij zich werkelijk aan hem voordeden: men had hem met rotte appels gegooid, - appels, viermaal groter dan normaal ...

Keer ik nu tot Brussel terug, ik als journalist, die evenveel als wie ook moreel geleden heeft onder de heersende noden, maar tevens getracht heb mij niet door wat het ook zij te laten bedotten; - kom ik op mijn Brusselaars terug, dan stel ik zowaar vast, dat ook zij voor het merendeel zijn aangetast door ik weet niet welk gas, dat ze in de laatste tijd veel prikkelbaarder gemaakt heeft, dan zij zelf wel weten of denken. Ik maak er trouwens geen geheim van: ikzelf ben aangetast. Maar het verschil is, dat ik mijn ziekte ken, terwijl de meesten ...

- Het is vandaag, op de dag af, veertien maanden geleden, dat Brussel door de Duitsers bezet werd. In die veertien maanden is er in Brussel zo goed als niets gebeurd; niets vanwege de bevolking dat door de Duitsers strafbaar kon worden geacht; niets dat op een oproer - deze ineens losspringende veiligheidsklep - kon gelijken. En des te beter natuurlijk ... Wij zijn dus al die tijd onder drukking geweest; onder bedwongen drukking; onder zeer bewuste, zelf gekozen, streng gehandhaafde drukking. En het is dan ook niet te verwonderen dat wij soms nu en dan wel wat zenuwachtig zijn. Zal ik erover klagen, nu en dan eens het slachtoffer ervan te worden?

Ik zei het reeds: integendeel!

Zuigelingssterfte (van onze correspondent Emanuel de Bom).

Antwerpen, 22 oktober.

Het heeft me diep ontroerd – en wie zou het niet? – toen ik, in deze krant, dat met hoogaangeschreven namen ondertekend “ingezonden stuk” las (10 oktober, ochtendblad).

“Of jammerden niet onlangs onze bladen, dat in Antwerpen en omgeving, Dendermonde, Dinant en de Borinage, de pasgeboren kindertjes bij gebrek aan voedsel (omdat de moeders geen middelen hadden om het allernoodzakelijkste te kopen), vergingen als sneeuw voor de zon.”

En verder:

“Weldadige Nederlanders en Belgische landgenoten ... wij doen een beroep op uw harten, maar ook op uw beurzen. Er zijn onder de arme kinderen velen, wiens vaders strijden aan het front; velen, wiens ouders, gedoemd als zij zijn tot werkloosheid, zelf honger lijden, om

tenminste hun kinderen nog een weinig te kunnen geven; velen ook die hun pasgeboren kleinen zijn kwijnen en sterven.”

Ik ben totnogtoe alleen ingelicht in zoverre het de stad Antwerpen betreft, maar ik ben gelukkig, hier reeds dadelijk de verzekering te mogen geven, dat het er bij ons, dankzij de waakzaamheid van ons stedelijk bevoegd gezag (aan het hoofd waarvan dr. Victor Desguin staat, schepen, wiens hele leven aan de zaak der hygiëne was gewijd), in het geheel of ten dele niet zo somberkleurig uitziet. Integendeel.

En ziehier een bevestiging, die ik onmiddellijk uit de beste bron put:

“Dat de oorlogstoestand tot hiertoe van nadelige invloed voor de zuigelingensterfte geweest is mag, wat de stad Antwerpen betreft, volstrekt niet beweerd worden.”

Aldus iemand die het inderdaad kan weten.

De hierbij bedoelde statistische tabel wijst zelf enigszins op een lichte vermindering van die sterfte.

“Ter vergelijking hebben wij het oorlogstijdperk genomen, lopende van 1 januari tot 1 augustus 1915 (dus van de zesde tot en met de twaalfde maand na het uitbreken van de oorlog) en hetzelfde, maar normale tijdperk in 1914.

“Bij nadere beschouwing van bijgevoegde tabel, stelt men vast, dat op 100 kinderen die geboren werden tussen 1 januari en 1 augustus 1914, er 5,5 nog in diezelfde tijdruimte stierven. De sterfteverhouding, op dezelfde basis berekend voor het jaar 1915, geeft slechts een percentage van 4,7. Voor het jaar 1912, hetwelk tot hiertoe de laagste kindersterfte leverde, vinden wij 5,9 procent, hetzij dus 1,2 procent meer dan gedurende het oorlogstijdperk in 1915.

“Nu dient er ook in aanmerking genomen te worden, dat de weersgesteldheid gedurende de maanden mei en juni 1915 zeer nadelig voor jonge kinderen is geweest. Op bijgevoegde tabel bemerken wij inderdaad, dat de buitengewoon hoge, gemiddelde cijfers der warmte in mei en juni 1915 gepaard gaan met een merkelijke verhoging van het aantal overlijdens van kinderen. De maand juli daarentegen geeft een zeer lage gemiddelde warmte en wij zien dan ook, dat het cijfer der kindersterfte, van 31 in juni, daalt tot 16 in juli. Wij mogen dus gerust beweren, dat, zonder de ongunstige weersgesteldheid der maanden mei en juni, wij ons in een nog lager cijfer der zuigelingensterfte zouden te verheugen hebben.”

Hier volgen bedoelde vergelijkende statistieken:

Zuigelingensterfte. Jaar 1914.
(Van 1 januari tot 1 augustus)

Levend geborenen in het tijdperk van 1 januari tot 1 augustus 1914	Daarvan stierven vóór 1 augustus 1914, alvorens de zevende levensmaand bereikt te hebben, in de volgende maanden:									Sterfte op 100 gebo- renen	
		Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Tot	%	
Januari	587	7	10	6	6	9	5	8	51	8,7	
Februari	518		5	10	10	8	8	12	53	10,2	
Maart	576			7	8	3	7	10	35	0,1	

April	508				6	6	4	9	25	4,9
Mei	553					8	6	9	21	3,8
Juni	458						8	9	17	3,7
Juli	537							4	4	0,7
Totaal	3737	7	15	23	30	34	38	58		5,5
Gemiddelde warmtegraad		1,4	7,0	7,3	13,3	13,3	16,8	20,1		

Zuigelingensterfte. Jaar 1915.
(Van 1 januari tot 1 augustus)

Levend geborenen in het tijdperk van 1 januari tot 1 augustus 1915	Daarvan stierven vóór 1 augustus 1915, alvorens de zevende levensmaand bereikt te hebben, in de volgende maanden:									Sterfte op 100 gebo- renen
		Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Tot	
Januari	374	5	3	2	8	9	6	1	34	9,1
Februari	454		5	7	8	4	4	2	30	6,6
Maart	413			3	3	9	4	2	21	5,1
April	401				3	4	4	2	13	3,2

Mei	360					2	10	3	5	4,2
Juni	341						3	2	5	1,5
Juli	274							4	4	1,5
Totaal	2617	5	8	12	22	28	31	16	122	4,7
Gemiddelde warmtegraad		4,2	4,4	5,8	10,2	15,8	19,0	18,5		

Deze statistieken werden mij afgeleverd door het stedelijk gezondheidsbureau alhier: mij komen die als afdoende voor.

In afwachting, dat mij over de toestand in de provincie Antwerpen, en wellicht ook in andere delen van ons land, de nodige gegevens worden verstrekt – die me van bevoegde zijde beloofd zijn – kan ik besluiten, dat de hygiënische toestand met het oog op de gezondheid der borelingen meer dan normaal is. Maar wat ons stadsbestuur daar dan ook voor gedaan heeft, en uitsluitend op eigen initiatief, verdient dankbaar erkend te worden. Naar ik verneem verschijnt eerstdaags het jaarboek over 1914 van meergenoemd bureau, dat de “volksbeschrijvende en geneeskundige statistiek” bevat. Het zal hoogst leerzaam zijn en ik hoop er terug op te komen. Het is overigens geweten, dat de hygiënische dienst der stad Antwerpen een modeldienst is, die om het even welke grote stad ons kan benijden.

Nu ik het heb over de zorg voor onze kleintjes, moet ik uit eigen herinnering een woordje daaraan toevoegen. In gezelschap van de achtbare voorzitter van ons armbestuur (weldadigheidsbureau), mr. Isidoor van Doosselaere, en de inspecteur Karel de Keyzer, ben ik, nu al enige maanden geleden, al de instellingen gaan bezoeken die tot

leniging van de nood der tijden tot stand werden gebracht. Dat ik er niet eerder over schreef ligt aan de gedruktheid en ontzenuwing die (men moet hier alles meegemaakt hebben, nietwaar?) iemand een tijd lang alle lust tot schrijven kunnen ontnemen. Welnu, wat ik toen gezien heb is voor mij onvergetelijk. Geleid door twee mensenvrienden, die met de algemene secretaris, de heer Goiris, en hun talrijk vast en tijdelijk personeel een reuzenwerk hebben verricht en nog verrichtten, kon ik me er o.a. getrouw rekenschap van geven hoe juist vooral de zorg voor moeders en kinderen tot hun allereerste bekommelingen behoorden. Ik heb aangezeten met onze Antwerpse moeders in de lokalen der Blindenstraat, der Delinstraat, der Steenbergstraat, en het deed me goed aan het hart te zien met welk een rustige appetijt die jonge moeders, die voor de toekomst van het ras zorgen, zich aan de uitnemende spijsen tegoed deden. Men hoorde er alleen het geslurp en gekauw der monden, maar de ogen – wat waren die welsprekend! En de kleinen, de heel kleinen, zaten ook aan op hun schoot, en die – natuurlijk die profiteerden ervan naderhand. Ik heb aldus ontroerende ogenblikken beleefd, en ik heb in mijn eentje menige overpeinzing gedoken gehouden: ginds worden onze kinderen helaas geslacht, ginds sterven zij voor het vaderland en vervullen de heilige plicht, maar hier, hier waken deze goede dochters van onze geboortegrond en een sterk volk rijst weer op uit de puinen ... En onze bestuurders waken over die dochters ...

Neen, te Antwerpen – weet het, o buitenlanders allemaal! – te Antwerpen heeft men met stille heldhaftigheid – waar ik, als 't God belijft, nog staaltjes van zal geven, op eminente wijze zijn plicht gedaan. Ik zou er van vrouwen, ja ook uit de hoogste kringen, kunnen verhalen, die uur aan uur zich hebben gewijd aan de medemens. En zij, die met het blote oog het minst zichtbaar waren, schitteren het meest in mijn ogen. Zo weet ik van een edele vrouw, die ik misschien verdrietig ga stemmen omdat ik haar naam wil noemen, die ik, op

een kamertje aan de Steenbergstraat, met vastbesloten gebaar doende heb gezien, nu reeds maanden lang, om de melk van de kleinen met eigen zorgende hand voor de zuigelingen te doseren naar doktersvoorschrift. Dat ging daar alles zwijgend en ernstig toe, maar welk een ernst, welk een piëteit bij het oefenen van de burgerplicht. Deze edele dame is mevrouw Randaxhe, van oorsprong een Amerikaanse, als ik me niet bedrieg. En die vrouwen, die daar, dag aan dag, met al klaardere en gezondere wangen, de jongste telg op de arm om hulp kwamen, hoe zagen zij tegen haar op: rustige zekerheid en prachtig vertrouwen was dat in de liefde van mens tot mens.

Niet alles wat onze ogen zagen in deze tijd was dan toch afschuwelijk: ik heb ook reine, edele mensen aan het werk gezien, die de vreugde van de plichtvervulling kenden in deze somberheid.

Ik besluit zoals ik begonnen ben, met cijfers. Die cijfers dateren van einde juni ll., zowat een vier maanden geleden. Gelegenheid zal me wel gegeven worden die up to date te brengen. Maar nu wens ik voorlopig van mijn jonge Antwerpse vriendjes en vriendinnetjes, die het, zoals u merkt, lang niet kwaad hebben, afscheid te nemen.

Hier nog de cijfers die verstrekt werden door het Antwerpse weldadigheidsbureau:

“Sedert 1 augustus 1914 (dus tot ca. einde juni 1915) werden door het bureau toegestaan 1249 vroedvrouwen, een cijfer, dat voorzeker driemaal groter is dan in normale tijden. Aan de bevallen vrouw wordt meteen een pak (bijstand) afgeleverd, dat volgende voorwerpen bevat: 2 paar lakens, 3 vrouwenhemden, 6 witte doeken, 2 kinderkleedjes, 4 kindershemdjes, 4 kindersborstrokjes, 4 halsdoekjes, 4 nagelbandjes, 4 flanellen doeken, 2 grote en 2 kleine

moltonédoeken, 2 grote flanellen buikbanden, 12 toespelden, 1 doos antiseptische middelen.

“Ten behoeve van de zwangere vrouwen en voor het wicht werkt de dienst der zuigelingen waaraan dokters en dames gehecht zijn die de moeders voorlichten in wat zij te doen hebben in eigen belang.

“Deze dames brengen ten minste driemaal een bezoek aan de bevallen vrouw en overhandigen haar bij elk bezoek vijf frank, mits de moeders zich gedragen naar de voorschriften en het bed houden gedurende 9 dagen na de bevalling. De dokters gehecht aan de dienst der zuigelingen zetelen driemaal per week in de volgende lokalen: Delinstraat 2, Steenbergstraat 24, Kleine Beerstraat 2, en Abdijstraat 192.

“Hier worden de zuigelingen door de dokters onderzocht en regelmatig gewogen. Dames staan hen bij om aan de moeders de nodige inlichtingen te verschaffen over de wijze waarop zij hun kinderen moeten verzorgen.

“Om de dienst der zuigelingen te volmaken werden spijshuizen gesticht. Vier zijn er nu in werking, in de Blindenstraat 29, Delinstraat 2, Steenbergstraat 24 en Korte Batterijstraat 8. Gedurende 6 maanden worden de moeders er toegelaten en krijgen iedere middag een zeer voedzaam maal.

“De spijskaart van deze spijshuizen luidt als volgt: Gedurende de 1^e en 3^e weken: maandag, groentesoep met vermicelli, stoofkarbonaden, aardappelen; dinsdag, erwtensoep, gekookt spek, aardappelen en kool; woensdag, bonensoep, kalfsfrikadellenvlees, pates d'Italie; donderdag, groentesoep met brood, hemellappen; vrijdag, boter melk, gekookte vis, aardappelen; zaterdag, bonensoep, worst, aardappelen met groenten. Gedurende de 2^e en 4^e weken:

maandag, bonensoep, gekookt spek, aardappelen met wortelen; dinsdag, groentesoep, rundsfrikadellenvlees, macaroni; woensdag, erwtensoepp, hamellappen; donderdag, preisoep, varkenskarbonaden, aardappelen met kool; vrijdag, botermelk, gekookte vis; zaterdag, bonensoep, kalfsfrikadellen in rijst gekookt.

“Wanneer de tijd dat de moeders de spijshuizen mogen bezoeken verstreken is, worden zij nog geholpen met melk en ontvangen voorschriften van de dokter van de dienst voor zuigelingen.

“Deze hulp kan nog gedurende een jaar worden verleend.

“De raadgevingen voor zuigelingen worden thans gevolgd door 1698 moeders.

“Het getal maaltijden in de vier spijshuizen gegeven bedraagt 480.

“Voor de zwakken en herstellenden kunnen de dokters versterkende middelen voorschrijven; op dit ogenblik verleent het bureel van weldadigheid alle dagen voor die dienst 335 liters melk en 400 eieren.”

Heb ik teveel gezegd, als ik meende te mogen neerschrijven: de Antwerpse zuigelingen hebben het goed?

Luitenant-kolonel Detaille is tot onderoverste van de generale staf van het Belgisch leger benoemd.

In de (Belgische) Legerbode vinden wij het volgende vers van Fritz Francken op het Groot Noordhuis, een “hoeve aan het front bijna dagelijks door de vijand beschoten”:

Hier vloot het nijv'rig leven een kloek gezin
En spoot de melk uit rozige uiers in de stoppen,
Hier ging de hagedoorn in 't meilicht geurend open

En at men brei van melk en brood – lijk in 't begin

Hier werd viool gespeeld, op bruiloften en dopen
En klonk de zang der dorsers schallend als hun min
Of bracht de priester 's nachts 't heilig oliesel in
En is, bij feest en ambacht, ieder jaar verlopen ...

Maar de oorlog brak daarop 't orkaan van zijn ellenden
En kwam het heiligdom van oogst en erve schenden:
't Groot-Noordhuis sloeg in brand en 't vee de stallen uit!

En as en puinen keld'ren nu verkoalde krenge ...
Al staat daar nog wat moes en onkruid te verzengen,
Geen vogel die daar nog de dagen wakker fluit ...

Maandag 25 oktober 1915 – avondeditie

De terechtstelling van miss Cavell.

New York, 24 oktober. Sir John Simon, de Engelse minister van binnenlandse zaken, heeft in een onderhoud met de vertegenwoordiger van de Associated Press te Londen verklaard dat een geval als dat van miss Cavell zijn weerga niet vond en ook niet zou kunnen vinden in de geschiedenis van de behandeling in Engeland van personen, beschuldigd van militaire vergrijpen. Zelfs in gevallen, dat de spionage bewezen werd, was geen enkele vrouw tot de doodstraf veroordeeld. In Engeland stond een vrouw, onverschillig van welke nationaliteit, steeds terecht voor een burgerlijke rechtbank. Het geval Cavell was niet de een of andere plotselinge ontdekking, voor welke een krijgsraad op het slagveld nodig was. Het was voorgekomen te Brussel, waar de Duitsers beweren een geregeld bestuur ingesteld te hebben, dat de

vergelijking kan doorstaan met hun eigen regering en waar ook een burgerlijke gouverneur is.

Sir John deelde daarop mede, op welke wijze vrouwen, beschuldigd van een militair vergrijp, in Engeland worden behandeld. Eerst wordt de beschuldigde voor een rechtbank gebracht, die een voorlopig onderzoek instelt. De beschuldigde wordt altijd ter zijde gestaan door een rechtsgeleerde; er heeft een getuigenverhoor plaats en daarna krijgt de beschuldigde enige tijd om de verdediging voor te bereiden. Bij de behandeling van de zaak, hetzij van militaire, hetzij van civiele aard, worden aan de verdedigers evenveel faciliteiten verleend als in vreedetijd. In spionagegevallen, waarin de schuld onbetwifelbaar vast stond en het overtuigend bewijs was geleverd, zijn aan de beschuldigde dezelfde traditionele voorrechten toegekend.

In het laatste geval, dat een vrouw betrof, was de beschuldigde van Duitse afkomst, hoewel onderdaan van een ander land tengevolge van haar huwelijk. Zij had gehandeld in samenwerking met een mannelijke spion en was ontdekt op verschillende plaatsen, waar zij inlichtingen omtrent de vloot inwon. Haar schuld stond onbetwifelbaar vast en was niet alleen gebleken uit de getuigenverklaringen, maar ook uit bij haar gevonden documenten en uit brieven, door haar en haar medeplichtigen geschreven. De zaak werd in september behandeld door drie burgerlijke rechters en een jury. De vrouw werd schuldig bevonden, niet aan het huisvesten van Duitse soldaten, maar aan opzettelijke en voortgezette spionage, ten doel hebbende de vijand inlichtingen te verschaffen. Haar mannelijke medeplichtige werd ter dood veroordeeld, zij tot tien jaar gevangenisstraf.

Er bestaat altijd gelegenheid om de vonnissen te herzien en tussen de uitspraak en de voltrekking van het vonnis verloopt altijd nog geruime tijd.

Gevraagd, hoe de Engelse regering te werk gaat, wanneer door onzijdige diplomaten in geval van spionage en dergelijke nadere inlichtingen daaromtrent worden gevraagd, antwoordde Simon: Wanneer de beschuldigde verzocht in verbinding te worden gebracht met een onzijdig land, hebben wij nooit afgewacht tot een nader verzoek was ingekomen. Wij achtten het dan wenselijk, het gezantschap van het onzijdig land kennis te geven van de inhechtenisneming. Ik tracht volstrekt niet de Engelse regering te verheffen. Volgens mijn mening steekt er niets buitengewoons in, dat aan beschuldigten alle mogelijke gelegenheid tot verdediging wordt gegeven.

Wat de Engelsman, die aan onze wijze van handelen gewoon is, als het meest ongelooflijke in het geval Cavell treft, dat is de berekenende onverschilligheid, waarmee de aanvragen van de Amerikaanse en de Spaanse gezant zijn behandeld. Wanneer als verontschuldiging wordt aangevoerd, dat er in tijd van oorlog strenge en harde maatregelen nodig zijn, dan is onze ondervinding daar om te bewijzen, dat het mogelijk is achtung voor de rechten der beschuldigten en eerbied voor menselijke overwegingen te verenigen met de bestraffing van misdrijven, zelfs van de ernstigste aard.

Het scheen haast onmogelijk – aldus de minister tenslotte – dat de Duitsers iets hadden kunnen doen, dat de afschuw, door hun gedrag in België gewekt, nog had kunnen vermeerderen, en dat de banden van sympathie tussen de volken van Engeland en België nauwer had kunnen aanhalen. Zij hebben echter beide onmogelijk geachte dingen tot stand gebracht door een enkele onmenselijke daad.

In het 20^e rapport van de Belgische commissie tot onderzoek naar de schending van de regels van het volkenrecht, de wetten en gebruiken van de oorlog – door de Belgische legatie te 's Gravenhage verstrekt

– is opgenomen het zeer uitvoerige rapport van de officier van justitie te Dinant, mr. Tschoffen, waarin wordt beschreven “de wijze waarop de Duitse legers te Dinant zich hebben gedragen en de onmenselijke behandeling, waaraan wekenlang vele inwoners, naar Duitsland overgebracht, onderworpen waren”.

Uit Brussel.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Reeds op 19 september 1914 had de toenmalige gouverneur-generaal von der Goltz bij verordening het fotograferen in het bezette gebied verboden; nu komt een besluit van 8 oktober dit vervangen.

Het luidt aldus:

Art. 1. Het is aan de bewoners van België verboden op straten of in openbare plaatsen te fotograferen. In sommige gevallen, welke op deugdelijke gronden moeten berusten, kunnen de provinciale gouverneurs hierop uitzonderingen toestaan.

Art. 2. Burgerlijke personen uit andere landen hebben slechts het recht opnamen te doen, wanneer zij in het bezit zijn van een schriftelijke vergunning van de “Stellvertretender Generalstab, Abt. III b” te Berlijn. Deze vergunning wordt daar slechts afgegeven op voorstel van het gouvernement-generaal (Politische Abteilung, Presse-Zentrale) of in overleg met deze. Bij aankomst moeten deze personen zich aangeven bij de Presse-Zentrale te Brussel en bij de militaire overheden.

Art. 3. Duitse militairen en alle personen, welke van het leger of de krijgsoverheden afhangen, de vreemde officieren bij het leger toegelaten en personen van hun gevolg moeten een vergunning tot

fotograferen aanvragen bij het gouvernement voor de plaats bevoegd.

Art. 4. Het is verboden opnamen te maken van vernielde gebouwen en van alles, wat de vijand van nut zou kunnen zijn. Bij het afgeven van de schriftelijke vergunning aan personen, bedoeld in art. 1 tot 3, zal in het bijzonder hun aandacht gevestigd moeten worden op het verbod, omschreven in de voorgaande alinea.

Art. 5. De vergunning, omschreven in art. 1 tot 3, moet schriftelijk en voor een bepaald tijdsbestek worden uitgegeven. Iedereen, die een vergunning heeft bekomen, moet deze bij zich dragen.

Art. 6. Het is verboden uit te geven of in omloop te brengen afdrukken van foto's, zonder voorafgaandelijke vergunning te hebben bekomen van de "Stellvertretender Generalstab" of van de "Presse-Zentrale".

Art. 7. Deze voorschriften zijn ook van toepassing voor cinematografen en schilders.

Art. 8. Elke inbreuk op dit besluit, met of zonder opzet begaan, en elke aansporing of uitnodiging dergelijke inbreuken te begaan zullen aldus worden gestraft, tenzij de bestaande wetten strengere straffen voorzien. Indien de overtreders militairen zijn, zal de overtreding als ongehoorzaamheid beschouwd worden, voorzien in de §§ 92 en 93 van het krijgsstrafwetboek; zijn het andere personen, dan wordt de overtreding gestraft met boete tot 2000 mark of gevangenis tot 3 maanden; de straffen kunnen verenigd worden. Bovendien worden platen, toestellen en reproducties in beslag genomen; de krijgsrechtbanken berechten deze overtredingen.

Art. 9. Het besluit (aanplakbiljet) van 19 september 1914 wordt buiten werking gesteld.

Belgisch moratorium.

Bij verordening van de gouverneur-generaal van België, van 21 oktober, is de protesttermijn voor wissels weer tot 31 december van dit jaar verlengd. De houders van voor 31 december vervalbare wissels zijn verplicht deze de betrokkenen te doen aanbieden voor 31 december of er de betrokkenen per aangetekende brief kennis van te geven, in gebreke waarvan zij het recht verbeuren om van 1 januari af rente te vorderen. De bestaande bepalingen op het onttrekken van deposito's aan de banken blijven tot 31 oktober van kracht.